

מראי מקומות- חולין נ"ט

הוא כפי החכמת אדם, דבאמת אין אנו אוכלים כלום בלא מסורה, ודין לנו בבקר ובצאן שבמסורת.

(ג) **כל עוף הדורס טמא- כ' המגיד משנה** (מאכ"א א', ט"ז) ג' שיטות במה נקרא עוף הדורס. א) ש' רש"י (לקמן סב.), שמניח רגלו על המאכל בשעה שהוא אוכל כדי שלא ינוד האוכל, ויבא כלו לפיו. ב) ש' ר"ת, שהוא דורס את החי ואוכלו חי (ואכילת זבובים ושקצים ורמשים חיים לא חשבינן לי' דורס), ג) ש' הרמב"ן, שהוא אותו שנועץ צפרניו בבעלי חיים ודורסן.

(ד) **ושמו חגב- ע' בקרני חגבים** (להגר"ח קנייבסקי שליט"א, סי' ז') שהביא מש"כ הרשב"א לקמן (ס"ה) דצריך שיהי' מסורת ששמו חגב. והביא שנח' האחרונים בכוונתו, האם כוונתו דצריך שיהי' מסורה אהא דשמו חגב, או דסגי בהא שיש מסורת לאכלו, וממילא אמרי' דאם יש מסורה לאוכלו, ודאי שמו חגב. וכ' דמסתבר דאי"צ מסורה על השם, ואף השם חגב אי"צ להיות שם חגב בלש"ק, אלא דכל מה שאנו קורין חגב, סגי בזה, אבל אף בלא"ה, סגי בהא דיש לנו מסורה לאכלו, וא"כ מסתמא זהו דבר שנקרא חגב (ואין צורך שיהי' עכשיו נקרא חגב בפועל). אולם ע"ש שכ' דאולי מדברי הרא"ש משמע דבאמת צריך שיהי' מקובל ששמו חגב, ע"ש דתלוי בגירסת הרא"ש.

(ה) **כל בהמה שאין לה שינים למעלה, בידוע שהיא מעלת גרה- פי' התורת חיים, לאו דהכי** גמירי לה, דא"כ, כי פריך הגמ' בסמוך דלמא איכא נמי מינא אחרינא דדמי לבן גמל דלית לה שינים והיא מעלת גרה, אבל אינו מפריס פרסה, הו"ל לתרץ בפשיטות, דכך גמירי, דכל שאין לה שינים למעלה, בידוע שהוא מעלה גרה וגם מפריס פרסה, וממילא ע"כ לא משכחת מינא אחרינא. אלא נראה דמסברא אומר הגמ' כן, דכיון דאין לה שינים למעלה, אינה יכולה לכוס ולטחון היטב הדק את התבן ומספוא, ולכך צריכה היא להיות

(א) **סימני בהמה וחי' נאמרו מן התורה- ע' בשו"ת מהרי"ט (ח"א, סי' נ"א, ד"ה והריני)** שכ' דדין סימני שערות בגדולה הם רק סימנא בעלמא, "כמו שמסר סימן בבהמה טהורה, ואמר מעלת גרה בבהמה אותה תאכלו, וכן מפרסת פרסה, ואינם אלא סימן להבחין בין הבהמה הטהורה לטמאה, לא שהקליטה גורמת לטומאה". וכ' להוכיח כן מהא דאנו מתירין קלוט במעי פרה, אלמא לאו בסימנין תליא טומאה וטהרה, רק שהם סימנים בעלמא דהתורה היתר או אסר בהמה זו. אולם ע' בריטב"א בנדה (נא:), אהא דהק' הגמ' שם דלמה צריך התורה לומר דסימן לדג הוא סנפיר, הרי כל דג שיש לו קשקשת יש לו ג"כ סנפיר, ותי' הגמ' יגדיל תורה ויאדיר. וע"ז הוסיף הריטב"א דאולי הסנפיר ג"כ גורם טהרתו, ואע"פ שהוא לבדו אינו גורם טהרה. ומשמע מדבריו דסימני דגים הם עצמם גורמים הטהרה, ולא רק שהם סימנים על הטהרה. וע"ע בקובץ שמועות (אות כ"ז) שחקר בזה, וכ' דלפי מש"כ תוס' לקמן (דף ע') דלר' שמעון קלוט במעי פרה אסור משום ריבויא דאת הגמל, משמע דהסימנים עצמם הם המטמאים ומטהרים. אלא דיש לדון למה חכמים חולקים על ר"ש, האם משום דחולקים ביסוד, וס"ל דסימני טומאה וטהרה הם סימנים בעלמא, או דלמא דמודים ביסוד לר"ש, רק דחולקים לענין קלוט במעי פרה, דאף שיש לו סימני טומאה, ומן הדין הו"ל להיות טמא, אבל כיון שיצא מן הטהור, הרי צריך להיות טהור מדין יוצא מן הטהור. וע"ש שכ' שנח' בזה תוס' לקמן ותוס' בנדה.

(ב) **סימני בהמה וחי' נאמרו מן התורה- כ' הש"ך** (יו"ד פ', א') לעיין בפירוש סימנים אלו (של חי') בבית יוסף, דלפי שאין לנו עתה אלא מה שקבלנו במסורת, קיצרתי. וע' בפרי מגדים שם דהבין דכוונת הש"ך דאין אנו בקיאים בסימנים המחלקים בין חי' לבהמה, ולכן צריכין אנו להחמיר בדבר שאין לנו מסורת שאולי הוי חי' ואולי בהמה, ויהי' צריך כיסוי הדם וחלבה אסור. אבל ע' בחזון איש (יו"ד י"א, ד'), שכ' דעיקר פירוש בדברי הש"ך

מין חי", ומה דתנן התם דכלב מין חי' הוא, ביאר דאף דכלב דרכו להיות ביישוב, אבל באמת יכול להיות שהוא גדל ביער ג"כ, שדרכו להיות נע ונד.

(ח) **בעי רחמי עליה דליהדר לדוכתי-** כ' המהר"ם שי"ף דלא אמר בעי רחמי שישתוק עד שראיתיו, דא"כ הי' צריך להתפלל ג"כ עוד פעם אח"כ שיחזור למקומו, ושמה לא יסתייע מלתא שיתמלא כל משאלותיו, והדבר סכנת נפשות הוא, ולכן לא שאל אלא שיתפלל שיחזור למקומו. אולם כ' הלב ארי' דבחנם דחק המהר"ם שי"ף בזה, דהא כל תפלתו של אותו צדיק הי' רק להוציא מלב הקיסר שהי' מכחיש הכתוב ארי' שאג מי לא יירא, והוא אמר דפרשא קטל ארי' ומקולו לא יחת, לכן התפלל להחזיק אמיתת הכתוב, ולמען הראותו את כחו וגבורתו יתברך שמו, שלא יעמוד אף מפני שאגת ארי' הזה הנמשל אליו יתברך כביכול. אבל לראות הארי' הזה למראה עיניו, הרי זה תפלה ללא צורך, ואם ירצה הקיסר שיראה לו כל הברואים אשר תחת כל השמים, וכי יתפלל תמיד כל היום להראות לו כולם. וגם הקיסר לא הי' חפץ ממנו רק להראות לו כחו וגבורתו של הארי' הזה, ואחר שכבר שמע קול שאגתו, לא ביקש יותר.

(ט) **בעינא דאחזי לאלקיכו-** הק' המהרש"א, למה לא השיב לו ר' יהושע בן חנני' מהא גופא דלא הי' יכול לראות הארי' דבי עלאי, ואם א' מנבראיו אינך יכול לראות, כש"כ השכינה עצמו. וביאר דע"י המעשה של הארי' האמין הקיסר במציאותו יתברך, וגם ביכולתו. אלא דהי' רוצה לידע מהותו, דהיינו "ראיי" שכלית, ולא ראיית העינים. וע"ז השיב לו להסתכל בשמש, ורמז לו בזה דאפי' מהות השמש אינה ידוע להפלוסופין, מהו ממשו, ואתה רוצה לידע מהות השכינה. וע"ע בלב ארי' דהק' קו' המהרש"א, וגם הק' על מה שהקיסר הי' רוצה להזמין סעודה לד', הרי כיון שידע שאינו יכול לראות אפי' א' ממשמשיו, היתכן שיהי' יכול להזמין סעודה להקב"ה עצמו. ולכן פ"י דהמעשים אלו היו למפרע, דמתחלה חפץ להזמין לסעודה, ושוב ראה שלא יכול, ולכן ביקש שעכ"פ יהי'

מעלת גרה, שע"י כן האוכל נפשו ונימוחו. וכיון דסברא הוא שמעלת גרה, א"כ שפיר יכולין לומר דע"כ מפריס פרסה, דידוע דאין דבר שמעלה גרה ואינה מפרסת פרסה חוץ מן הגמל, וע"ז הק' דאולי יש מינא אחרינא, וכו'.

(ו) **ובלבד שיכיר ערוד-** ע' בשו"ת הריב"ש (קצ"ב, ד"ה הפירוש) שהעיר דערוד אינו אלא מיעוטא דמיעוטא, ולכן למה צריך לחוש דשמה ערוד הוא, אפי' אם אינו מכיר ערוד. וכ' ליישב ע"פ מש"כ הרמב"ם (מאכ"א פרק א') שיש חיוב לבדוק בסימנין, א"כ ציוה לנו התורה שאיננו יכולים לסמוך על הרוב בזה, אלא יש חיוב עלינו לבדוק הסימנין לדעת שהוא מין טהור. וע' בזכר יצחק (א', פ', א'), שכ' לפרש כוונת הריב"ש, דאין כוונתו לומר דאם אינו בודק דעובר על הלאו דטמאים, אלא דאם אינו בודק הרי הוא עובר על העשה של בדיקה, אבל לגבי הלאו דטמאים שפיר יש לסמוך על הרוב דאינו מן הטמאים. ובענין עשה זו דבדיקה, ע' היטב בקרני חגבים (להגר"ח קנייבסקי שליט"א, סי' א') שהאריך בלשונות הרמב"ם בזה, דבמקום א' משמע שהוא לאו הבא מכלל עשה, דצריך להבדל מבהמות וחיות טמאות, ובמקום אחר משמע שהוא קום ועשה, וע"ש שביאר דהרמב"ם לעולם מסביר למה כל לאו הבא מכלל עשה הוא ג"כ מצוה בקום ועשה, לפי שכל מצות עשה הוא שייך לא' מרמ"ח אברים, ולכן צריך להיות בה קום ועשה, ולכן ביאר הרמב"ם דאף שמצות בדיקה הוא לאו הבא מכלל עשה, אולם יש בה ג"כ ענין של קום ועשה, דהיינו לבדוק הסימנים קודם שיאכלנו, ע"ש באריכות בזה.

(ז) **אלו הן סימנין חלבה שחלבה מותר-** ומבואר דסימנים אלו הם מחלקים בין בהמה לחי' לענין היתר חלב. אולם יש לעי', מהו החילוק היסודי בין בהמה לחי', למה זה נחשב בהמה וזה נחשב חי'. וכ' הרמב"ן על התורה (בראשית א', כ"ד), דבהמה היינו המינים האוכלים עשב, בין ישובי בין מדברי. וחיות אוכלי הבשר, וכולם יטרופו. וע"ע בשנות אליהו (כלאים ח', ו') שכ' "הכלל, מה שגדל ביישוב זה מין בהמה, ומה שגדל ביער הוא

קיץ תשפ"ו

יכול לראותו. ואחר שגם זה לא עלתה בידו,
ביקש עכ"פ לראות הארי דבי עילאי דמתיל
לו.

To receive via email, or for הערות, please email mareimekomos@gmail.com